

rült jelenségek közül 13 gödröt tudunk objektumként azonosítani. A belőlük előkerült kevés kerámia alapján őskoriak.

Tapasztó föld II. (M3-28 lh., KÖH 34802): Az Ófehértótól DK-i irányban elhelyezkedő lelőhelyen 2010 tavaszán 1900 m² nagyságú területet nyitottunk meg. A feltárás megkezdése előtt a felszínről néhány darab őskori kerámiát gyűjtöttünk. A dombháton kevés, a lejtőn több szórvány bronzkori kerámia került elő. Ezek a szórvány leletek a futóhomokrétegben, akár 1 m-es mélységben is előkerültek. Régészeti jelenségeket, fedett humuszréteget, valamint kultúrréteg nyomait nem figyeltük meg a domb Ny-i oldalán. Ez az erős homokmozgással és az erózióval hozható kapcsolatba. Négy NyDNy-KÉK-i irányú, egymással párhuzamos árokkal kutattuk meg a területet. Négy helyen alakítottunk ki geológiai szondát. A rétegsorok nagyon változatosak voltak. A kijelölt terület K-i részén egy vékony, átlagosan 20 cm vastagságú világos barnásszürke színű homokrétegben objektumfoltokra lettünk figyelmesek. Itt egy nagyobb egybefüggő területet nyitottunk meg. Az objektumfoltok jól elkülönültek, jól rajzolódott a körvonaluk. Betöltésük sötét barnásszürke színű volt, felszínükön kerámia, állatcsontdarabok és apró paticszemcsék jelentkeztek.

Három objektumot tártunk fel, melyek az előkerült leletanyag alapján a kora bronzkorra datálhatók, nagy mennyiségű kerámia került elő belőlük. Az egyikben csiszolt kőbaltatöredéket találtunk, amelyen a bronzöntvény utánzása figyelhető meg. A kerámia közül fontos megemlíteni a bekarcolt geometrikus belső díszítésű tál-töredékeket és a „bajuszos” mintázatú edénytöredéket.

Munkatársak: Cservenákné Kasza Edit, Erdei Krisztina, Farkas Gábor.

MAJERIK VERA – NICKLAS LARSSON

375. Óföldreák határa

(Csongrád megye) Ő?, LT, Sza, N, Á, Kö?

A Nabucco gázvezeték Csongrád és Bács-Kiskun megyét érintő nyomvonalszakaszára készítendő örökségvédelmi hatástanulmányhoz kapcsolódó terepbejárásokat 2009. december 7. és 2010. május 25. között végeztük. A beruházás a két megye területén áthaladva összesen 23 település közigazgatási területén valósul majd meg, a tervezett 177 km hosszú nyomvonal mindkét oldalát 100-100 m szélességben vizsgáltuk. A terepi felderítés időpontjában a külterületi szakasz meghatározó részét (kb. 21%-át) már sűrű vetés borította, nagyjából hasonló arányban (kb. 19%) fordult elő erdő, rét, legelő, ill. gazzal fedett terület, melyeken szintén nem lehetett terepi kutatást végezni. Összességében a külterületi szakasznak mindössze 60%-a bizonyult terepbejárásra alkalmasnak.

Az Óföldreák külterületén végzett munka során 3, korábbról már ismert lelőhelyet érintettünk: *M43 út „I. fázis” nyomvonalának 12. lelőhelye (KÖH 34502); Kéthalmi-dűlő II. (56351), Kerekklapos-dűlő (73477).*

Továbbá egy új lelőhelyet is találtunk: *Ürmösi-csatorna (74419)*. A terepbejárás során őskori(?), kelta, szarmata, népvándorlás kori, Árpád-kori és középkori(?) leleteket gyűjtöttünk.

Munkatársak: Sóskuti Kornél régész; Weisz Attila geodéta; Molnár Zsolt, Császi Dávid geodéziai asszisztensek; Alács Attila, Rózsa Gábor, Kovács Sándor, Kulcsár Zoltán, Kulcsár Zoltánné technikusok; Kovács Zsófia archeozoológus.

PARDITKA GYÖRGYI

376. Őr, Temetőtől DNy-ra

(KÖH 34838)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

A Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat 2010. június 7–18. között elvégezte az M3-56 jelű régészeti lelőhely (041/85, 041/88, 041/91, 041/94, 041/97 hrsz.) próba- és megelőző feltárását. A kutatást az M3 autópálya Nyíregyháza–Vásárosnamény közötti szakaszának építése tette szükségessé. A feltárt terület 3526 m² volt.

A lelőhely a település belterületétől és a temetőtől DNy-i irányban helyezkedik el, egy K-i irányban kissé emelkedő homokdombon. Területén korábban akácos állt. A nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársai lokalizálták a lelőhelyet, amikor Árpád-kori kerámiatöredékeket találtak.

Feltárásunkon már az első napon szabályos téglalap alakú beásások foltjai kerültek elő Árpád-kori kerámiatöredékekkel együtt. A régészeti jelenségek mintegy 50 cm mélyen jelentkeztek, az akácgyökerekkel bolygatott világosbarna, homokos humuszréteg alatt. A 10 m széles és mintegy 300 m hosszú sávban a gépi humuszolás során összesen 22 régészeti jelenség került elő. Ezekből 11-et (7 gödör és 4 cölöphely) kelteztünk az Árpád-korra, 11-et pedig az újkorra.

A szögletes beásások újkori szőlőültető gödröknek bizonyultak. Ezek mellett meglehetősen szórtan Árpád-kori gödrök, valamint cölöplyukak helyezkedtek el. Próbafeltárással folytattuk a kutatást: kutatóárkainkat Ny-K-i irányban húztuk, 2,5 m-es szélességben és 30–40 cm-es mélységben. Egyik kutatóárkban sem került elő régészeti jelenség, azok a lelőhely D-i felén helyezkedtek el.

A lelőhelynek csupán a K-i, nagyjából 10 m-es sávjában figyeltünk meg meglehetősen szórtan elhelyezkedő régészeti jelenségeket, melyek az Árpád-kori településhez tartozhattak. A gödrökből, cölöplyukakból nagyon kevés leletanyag került elő, ám azok egyértelműen bizonyítják az Árpád-kori kelteztést (13. századi fehér fazéktöredékek, lassúkorongolt, hullámvonaldíszes kerámiatöredékek). Állatcsontot viszont egyáltalán nem találtunk.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat nyíregyházi irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Magyar Nemzeti Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Bernáth László, Kovács Zoltán, Reszler József Péter, Sike Barnabás technikusok. A geodéziai felmérést a Geoservice Kft. végezte.

BERECZ BARBARA

377. Órtilos, Szentmihály-hegy (KÖH 48028)

(Somogy megye) Kk, Kú

A Szentmihály-hegyen lévő templom vízlevezetésének munkálatainál 2010. március 25-én régészeti megfigyelést végeztünk, amikor a templom falától hat árkot húztak. Az árkokban falat vagy a templom esetleges korábbi építési fázisára utaló jelet nem találtunk. Az árkok egy részében emberi csontok kerültek elő másodlagos helyzetben, ez utalhat előzményre, templom körüli temetőre. Több helyen bolygatott a templom körül a talaj, ez is a templom átépítésére utalhat.

A megfigyeléssel párhuzamosan terepbejárást végeztünk. A templomdombtól K-re, a falu házáitól Ny-ra, a domboldalon egy kisebb rész volt felszántva, itt néhány késő középkori, kora újkori kerámiát találtunk. A lelőhely szélei nem meghatározhatók, csak egy kis terület volt bejárható. A jelenlegi falu késő középkori-kora újkori előzményének nyomait találtuk meg.

Munkatárs: Nyári Zsolt.

MOLNÁR ISTVÁN

378. Órtilos, Zrínyi-Újvár (KÖH 48029)

(Somogy megye) Kk, Kú

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága és a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága 2010. július 21. és augusztus 12. között az NKA Műemléki- és Régészeti Szakmai Kollégiumánál elnyert támogatással Zrínyi-Újvár sáncrendszerének, belső szerkezetének kutatási programja keretében feltárást végzett. A területen korábban régészeti feltárást 2006 júliusában a D-i védművek vonalának meghatározása céljából végeztek. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem munkatársai műszeres felméréseket készítettek 2004-, 2006- és 2007-ben.

A 2010-es ásatás célja a központi plató és a K-i védművek közötti terület átvizsgálása és a régészeti objektumok állapotának felmérése, a források alapján a 16. századra keltezhető castellum létezésének igazolása, ill. viszonyulása a 17. századi erődítményhez, valamint a várvédők maradványait rejtő várkút beazonosítása volt.

A 2010/1-2 szelvények munkálatai során 10–20 cmnyi humusz eltávolítása után átégett tapasztásos omladékréteg jelentkezett, amiből arra lehetett következtetni, hogy a vár pusztulása után nem bolygatták annak helyét. Az omladék átlagosan 40 cm vastag volt, laza szerkezetű és nagyon kevés humuszt tartalmazott. A munka folyamán az omladékon belül elkülönülő rétegeket nem lehet

tett megfigyelni. Az omladék egyenletes vastagságából és szétterüléséből arra következtettünk, hogy az építmény pusztulása után a romokat elplanírozták.

Az omladék eltávolítása után a 2010/2 szelvényben sikerült megtalálni a felszíntől 40 cm mélyen a járósíntet, átvágása során kiderült, hogy a padló csak egyrétegű volt. Az épület kutatott területének nagy részén sikerült megfigyelni, hogy elszenesedett gerendák fekszenek egymás mellett párhuzamosan, közel egyenlő távolságban egymástól a földön. Az elszenesedett famaradványok az épület pusztulásakor földre hullott tetőgerendák részei lehettek.

A járósínt mellett megtaláltuk az épület szelvényekbe eső 7 falszakaszát is. A falak talpgerendán nyugodtak, és sárral betapasztott sövényfonatból álltak. Változatos állapotban maradtak fenn, egyes helyeken csak az alapozóárok volt megfigyelhető, de a legszerencsésebb esetben a felmenő fal 50 cm-es magasságig megmaradt. Néhol a vastagabb karók és vesszőfonatok lenyomatait vagy elszenesedett maradványait is sikerült megfigyelni a tapasztásban. A falak átlagos vastagsága 20 cm volt, de 40 és 60 cm-t is megfigyeltünk. A legvastagabb fal főfal lehetett, keskenyebb esetében két szorosan egymás mellé épített különálló falról lehetett szó, amiből a K-i oldalon lévő valószínűleg az épület későbbi bővítéséhez köthető. Az épületben több önálló helyiséget lehetett elkülöníteni, a Ny-i és az É-i zárófalat is sikerült lokalizálni.

Az épület É-i zárófala közelében egy kályhához köthető tapasztott alapozást sikerült megfigyelni, melytől D-re egy gödör helyezkedett el. A gödröt az épületen belül egy becsapódott bomba alakíthatta ki, benne megtaláltuk a cserépkályha tapasztott nagyobb elemeit, téglákat, kályhacsempék és kályhaszemek töredékeit.

A 2010/3 szelvény területén 80 cm mély gödör helyezkedett el. A hagyomány és a történeti források is erre a helyre tették a vár kútját. A kút É-i felét mélyítettük 380 cm mélységig, teljes kibontására idő hiányában nem került sor. A kútból előkerülő leletanyag a 18–19. századra datálható, a kút helyén a föld tömörödése következtében kialakuló gödröt háztartási hulladékkal tölthették fel a későbbi évszázadok során. Arra a kérdésre, hogy ez a kút azonos lenne a várkúttal, a kutatás jelen állapotában nem lehet válaszolni, biztos eldöntéséhez további kutatások, ill. vizsgálatok szükségesek.

A 2010/4 szelvény kialakítására a talajradaros vizsgálat eredménye miatt került sor, eszerint a területen a föld alatt egy 1,5 m átmérőjű objektum helyezkedett el. A szelvény D-i felében 110 cm mélyen elszenesedett deszkaréteg jelentkezett, benne egy kb. 25 cm²-nyi vaslemez feküdt. A szelvény É-i felén elszenesedett fatöredékeket és vörösre átégett réteget figyeltünk meg. A vizsgálat által jelzett objektumnak nyoma sem volt, a talált jelenségek értelmezéséhez a szelvény környezetének feltárására lesz szükség.

A 2010/4 szelvényben megfigyelt felső homogén agyagos réteg 60 cm vastagon megfigyelhető volt az É-i